

Seminarul 8 – Izvoare 2). Grigore Ureche, *Letopisețul...* problema succesiunii la tron în Moldova

48. Domniia lui Ștefan vodă, ce-i zic cel Bun, ficiorul lui Bogdan vodă și de multe războaie minunate ce au făcut. Cându s-au domnitu, fost-au cursul anilor 6965 <1457> aprilie 12, joi

Acest domn, Ștefan vodă, după doi ani a domniei lui Pătru vodă Aron, rădicatu-s-au de la Țara Muntenească cu multă mulțime de oaste muntenească și din țară adunați și au intrat în țară. Și silind spre scaunul Sucévii, i-au ieșitu înainte Pătru vodă Aron pe Sirétiu, la Doljăști, la tină, și sau lovit în zioa de joi mari, aprilie 12, și înfrânse Ștefan vodă pe Aron. Ci Aron vodă nu să lăsă cu atâta, ci de iznoavă s-au bulucitu și al doilea rând; să lovi la Orbic și iară birui Ștefan vodă. Și prinse pe Pătru vodă Aron și-i tăie capul, de-și răsplăti moartea tătâne-său, lui Bogdan vodă.

49. Cându s-au strânsu țara la Direptate

Deciia Ștefan vodă strâns-au boierii țării și mari și mici și altă curte mărunță dimpreună cu mitropolitul Theoctistu și cu mulți călugări, la locul ce să chiamă Direptatea și i-au intrebato pre toți: este-le cu voie tuturor să le fie domnu ? Ei cu toții au strigat într-un glas: "În mulți ani de la Dumnezeu sa domnești". Și decii cu toții l-au rădicatu domnu și l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. Și de acoloa luo Ștefan vodă steagul țării Moldovei și să duse la scaunul Sucévii. Decii Ștefan vodă gătindu-să de mai mari lucruri să facă, nu cerca să așaze țara, ci de războiu să gătiia, că au împărțitu oștii sale steaguri și au pus hotnogi și căpitani, carile toate cu noroc i-au venit.

87. De moartea lui Ștefan vodă celui Bun, vă leato 7012 <1504>

Nu multă vreme, dacă s-au întorsu Ștefan vodă de la Pocutiia la scaunul său, la Suceava, fiindu bolnav și slabu de ani, ca un om ce era într-atâtea războaie și osteneală și neodihnă, în 47 de ani în toate părțile să bătea cu toții și după multe războaie cu noroc ce au făcut, cu mare laudă au muritu, marți, iulie 2 zile.

Fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare de statu, mândios și de grabu vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospete omorâea fără județu. Amintirea era om intreg la fire, neleneșu, și lucrul său îl știia a-l acopieri și unde nu gândiia, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vâraia, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăpteze și pentru acéia raru războiu de nu biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui și ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejești, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iese.

Iară pre Ștefan vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire în Putna care, era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă apăratură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ștefan vodă, nu pentru sufletu, ce este în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după acéia l-au ajunsu.

Fost-au mai nainte de moartea lui Ștefan vodă într-același anu iarnă grea și geroasă, câtu n-au fostu așa nici odinioară, și decii preste vară au fostu ploii grêle și povoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut.

Au domnitu Ștefan vodă 47 de ani și 2 luni și trei săptămâni și au făcut 44 de mănăstiri și însuși țitoriu preste toată țara.

Iară cându au fost aproape de sfârșitul său, chemat-au vlădicii și toți sfétnicii săi, boierii cei mari și alți toți câți s-au prilejitu, arătându-le cum nu vor putea ținea țara, cum o au ținut-o el, ci socotindu din toți mai putérnicu pre turcu și mai înțeleptu, au datu învățătură să să închine turcilor. Și decii au stătut la domnie fiiu-său, Bogdan vodă cel Grozav și Orbu.

112. Cându au pierit Arbure hatmanul cu ficiorii lui

Într-acest an, în luna lui aprilie, în cetatea Hârlăului, Ștefan vodă au tăiat pre Arburie hatmanul, pe carile zic să-l fie aflat în viclenie, iară lucrul adevărat nu să știe. Numai atâta putem cunoaște că norocul fie unde are zavistie, ales un om ca acela, ce au crescut Ștefan vodă pre palmile lui, avându atâta credință și în tineréțile lui Ștefan vodă toată țara otcârmuia, unde mulți vrăjmași i sau aflatu, cu multe cuvinte réle l-au îmbucac în urechile domnu-său. Ci pururea tinerii să pleacă și cred cuvintele céle réle (a puhlibuitorilor). Și acea plată au luat de la dânsul, în loc de dulceață amar, pentru nevoința lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au pierit. De care lucru mulți înspăimântați din lăcuiitorii țării au început a gândi cum vor lua și ei plată ca și Arburie, că nu multă vréme după acéia, într-același an, au tăiat și pe ficiorii lui Arburie, pre Toader și pre Nichita.

113. Cându s-au rădicatu boierii Moldovei asupra domnu-său, Ștefan vodă cel Tânăr, 7032 <1523> septevrie 7 zile

Văzându boierii și lăcuiitorii țării Moldovei moartea lui Arburie hatmanul, mai apoi și a ficiorilor lui, știind ce bine au avut Ștefan vodă de la dânsii și mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toții s-au întristat de vrăjmășiia lui Ștefan vodă, socotind că și ei vor lua acea plată, care au luat și Arbure, cu toții s-au rădicat asupra lui, septevrie șapte zile. Ci nimica nu au folosit, că celui fricos și înspăimat, știindu-și moartea de-a pururea înainte ochilor, nici un loc de odihnă nu-i, nici inima de război. Și văzându că lui Ștefan vodă i-au venit țara întru ajutoriu, s-au răsipitu printr-alte țări, lăsându-și ocinele și moșiile. Iară pre Costea pârcălabul și pre Ivanco logofătul și pre Sima vistiernicul și pre alții pre mulți, i-au prinsu vii și le-au tăiat capetile în târgu în Roman.

118. De domniia lui Pătru vodă Rareș, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, vă leatul 7035 <1527> ghenuarie 20

După moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr, strânsu-s-au boierii și țara de s-au sfătuit pre cine vor alége să puie domnu, că pre obicéiul țării nu să cădiia altuia domniia, fără carile nu vrea fi sămânță de domnu. Și iscodindu unul de la altul, aflatu-s-au unul de au mărturisit că au înțeles din rostul mitropolitului, carile s-au fostu săvârșit mai nainte de Ștefan vodă și fiindu Ștefan vodă bolnav la Hotin, au lăsat cuvântu, ca de să va săvârși el, să nu puie pre altul la domnie, ci pre Pătru Măjariul, ce l-au poreclit Rareș, dipre numele muierii ce au fostu după alt bărbat, târgoveț din Hârlău, de lau chemat Rareș. Așa pre Pătru aflându-l și adevérindu-l că este de osul lui Ștefan vodă, cu toții lau rădicatu domnu, ghenuarie 20. Carile apucândusă de domnie, niminea de nădėje nu s-au scăpatu, că pace și odihnă era tuturor și ca un păstoriu bun ci străjuiește turma sa, așa în toate părțile străjuia și priveghiia și nevoia ca să lățască ce au apucat. Că nimica după ce au dobândit domniia n-au zăbovit, ci de războaie s-au apucat și la toate îi mergia cu noroc.

147. De domniia lui Alexandru vodă Lăpușneanul, cându s-au așezat în scaun la Suceava, vă leato 7060 <1552>

Deaca veni Alixandru vodă Lăpușneanul în țară și însemnă pre Joldea la nas și-l déde la călugărie, decii luo pre Roxanda, fata lui Pătru vodă, să-i fie doamnă iui, care era mai nainte să o ia Joldea. Și

cu dragoste îl priimără boierii și mergându pre la Hârlău, au tras la Suceava și au șăzut în scaun. Décii s-au cununat cu Roxanda și au făcut nuntă.

Într-acelaš an fu omor mare și iarnă grea. Décii daca să așeză Alixandru vodă la domnie, nu grijiia de alta, numai de pace în toate părțile și așezarea țării. Iară cu doamna sa, Roxanda, au avut doi ficioni, pe Bogdan și pre Pătru.

150. De domniia lui Dispot vodă ereticul vă leatul 7069 <1560> noiembrie 18

După al noaolea an a domnii lui Alixandru vodă Lăpușneanul, s-au ivit Dispot pre poreclă, iar numele i-au fost Heraclu Vasilicu, ce au fost de nașterea sa din ostrovul Samos, carile fiind italian au fostu știind multe limbi, frâncéște, latinéște, grecéște și nemțéște. Acesta fiind nemerit la Țara Leșască și între slujitori la războiu umblându, avându-și viață între soții, s-au încleștat cu o samă de evangheliți (că el încă nau fostu pravoslavnic) și s-au făcut ficionu de domnu. Și nu putea aieva să să apuce să vie în țară, căci Alixandru vodă viețuia bine cu léșii și léșii avea legătura tare cu turcii pentru amestecături ca acéstea. Iară Dispot pre ascunsu cu protivnicii săi să gătiia și între cazaci ș-au făcut priieteni. Acéstea înțelegându starostei de la margine, au datu știre la craiul, craiul au trimis cărțile sale pretitinderea, de cap îngrozindu, carile să va băga să treacă piste învățătura lui și pre Dispot să-l oprească la Pomoranu. Ci măcar că deodată au alinat lucrul, iară mai apoi Dispot de iznoavă mai bine s-au gătit, luund într-ajutoriu pre Albrihtu Laschii și au intrat în țară cu némții, cu șvezii și cu șpanioli și cu léși și cu cazaci.

151. Războiul lui Alixandru vodă Lăpușneanul, cându s-au bătut cu Dispot vodă la Verbie, noiembrie 18, 7069 <1560>

Alixandru vodă, daca au înțeleș un lucru așa degrab', cum Dispot vodă fără véste au intrat în țară, de-l împresură cu oaste streină, neavându de ce să apuca, ca dintr-un somnu deșteptându-să, degrabu și cu puțini negata i-au ieșit înainte la Jijiia. Că țara pizmuind lui Alixandru vodă, n-au vrut să saie la oaste. Și întâmpinându-să cu Dispot vodă la Verbie, i-au datu războiu, noiembrie 18 zile, în anii 7069 <1560>. Ci cei puțini di cei mulți și cei negata de cei gata n-au putut suferi, ce au dat dosul. Și Alixandru vodă au fugit în jos.

183. Cându au omorât Alixandru vodă 47 de boieri

Alixandru vodă daca s-au curățit de toată grijă denafară și au adus pre doamna să Roxanda și pre fii săi din Țara Muntenească, au vrut să să curățască și de vrăjmașii săi cei din casă, pre carii prepusése el că pentru vicleșugul lor au fost scos din domnie ș-au învățatu cu taină într-o zi lefecii săi, pe carii au avut streini, de i-au supus în curte cea domnească, în lași. Și i-au chiebatu pre obicéiul boierilor la curte, carii făr nici o grijă și de primejdie ca acéia negândindu-să, daca au intrat în curte, slujitorii, după învățătură ce au avut, închis-au poarta și ca niște lupi într-o turmă făr' de nici un păstor, au intrat într-înșii, de-i snopiia și-i junghiia, nu numai boierii, ce și slujitorii. Nici alegea pre cei vinovați, ci unul ca altul îi puneau suptu sabie, cădea mulțime, dipre zăbréle săriia afară, de-și frângiia picioarele. Și au pierit atuncea 47 de boieri, fără altă curte, ce nu s-au băgat în samă. Și așa după atâta nedumnezeire, îi părâia că ș-au răscumpărat inima.